

Περσία

στα χνάρια ενός αρχαίου
μεγάλου πολιτισμού

Κείμενο-φωτό:
ΜΑΝΟΣ ΜΠΡΕΝΤΑΝΟΣ

Το "Μαργαριτάρι της Ανατολής", το Ισφαχάν, μας υποδέχθηκε με μια δυνατή καταιγίδα, σα να 'θελε να μας ξεπλύνει από τον κουρνιαχτό των βουών της Ζάγγρου, να μας χαλαρώσει και να μας δροσίσει από την ένταση και την κουφόβραση της ημέρας.

Το Σεπαχάν που ήταν στρατόπεδο στην περίοδο της δυναστείας των Σασανιδών (σεπαχάν = στρατόπεδο στη γλώσσα των Πάρθων), εξελίχθηκε σε Ισφαχάν (Esfahan) και πόλη όταν ανέλαβαν τα σκήπτρα οι Αχαι-

μενίδες που την ανέδειξαν σε μια από τις μεγαλύτερες της Ασίας, με πληθυσμό 1.000.000 κατοίκους.

Στο αποκορύφωμα της δόξας της όμως έφτασε στα χρόνια του Σάχη Αμπάς Α', του επονομαζόμενου και Μεγάλου (Shah Abbas I), 1586-1628.

Η "πόλη ο μισός κόσμος" (Nesf-e-Jahan), όπως αναφέρεται σε κείμενα των Σαφαβιδών, που την έστειψαν πρωτεύουσα τους τον 17ο αιώνα, είναι η πιο πράσινη της Περσίας, χάρη στα άφθονα νερά του ποταμού Ζα-

γιαντί (Zayandeh = ζωοδότης) και στο δροσερό, αναζωογονητικό αέρα που κατεβαίνει απ' τα γειτονικά βουνά Μπαχτιάρ και το όρος Καρκάς.

Αυτό το αριστούργημα του Ιράν, το στολίδι της αρχαίας Περσίας, έμελλε να καταστραφεί από τους Αφγανούς το 1772, ενώ το 1915, στη διάρκεια του Α' παγκοσμίου πολέμου, κατελήφθη από τους Ρώσους.

Στις παρυφές της πόλης μικρογραφίες πολυώρων πολυκατοικιών αποσπούν την προσοχή μας. Πρό-

κειται για τους ακουστούς περισσότερες του Ιράν. Ο καθένας τους μπορεί να φιλοξενήσει έως και 14.000 περιστέρια. Εκτρέφονται για τις κουτσουλιές τους (ghapo), το καλύτερο λίπασμα για τα φημισμένα μπιστόνια καρπουζιών του Ισφαχάν.

Κι όταν πια μπαίνουμε για τα καλά στον αστικό ιστό της πόλης μένουμε ενεοί από τη χάρη και την ομορφιά της. Μεγάλες λεωφόροι με πανύψηλα, αιωνόβια δέντρα, λουλουδιασμένα παρτέρια, πάρκα με σιντριβάνια και επιβλητικές γέφυρες πάνω από το "ζωοδότη" ποτάμι.

Μια σύγχρονη, οργανωμένη, πεντακάθαρη πόλη που θυμίζει ευρωπαϊκό, μεσογειακό θέρετρο, με έντονο όμως το χρώμα, το άρωμα και τη γοητεία της ανατολής.

Η δεντρόφυτη πλατεία κεντρική λεωφόρος Chahar Bagh (Τέσσερις Κήποι), που περνά μπροστά απ' το ξενοδοχείο μας, είναι πολύβουη αυτή την ώρα και κατάμεστη από κόσμο που σεργιανίζει μπροστά από τα ανοιχτά καταστήματα. Η κυκλοφορία των τροχοφόρων

2

3

1. Περσέπολη: Γενική άποψη των ανακτόρων.

2. Μπροστά από το Imam Mosque, στη βασιλική πλατεία του Ισφαχάν.

3. Λεπτομέρεια τοιχογραφίας στο Παλάτι των 40 κιόνων (Chekei Satun Palace) στο Ισφαχάν.

είναι πυκνή και υπάρχουν αρκετά μοπιλιάρια. Γκαζωμένοι ασκεπείς μοτοσυκλετιστές καταφέρνουν να ισορροπούν στις δυο τους ρόδες όλη τους τη φαμίλια! Φαίνεται πως εδώ το κράνος δεν είναι υποχρεωτικό. Αλλά και στην Ελλάδα που είναι...

Ο κόσμος στην πλειονότητά του είναι νεανικός (το 70% του πληθυσμού της Περσίας είναι κάτω από 30 ετών), με τις γυναίκες να υπερτερούν.

Ντυμένες πολύ συντηρητικά, με μαντήλι στο κεφάλι, φαρδιά παντελόνια και μακρύ κουμπωτό πανωφόρι που πασχίζει να "πνίξει" τη θηλυκότητα των γοφών τους.

Πολύ λιγότερες είναι οι θρησκοκόληπτες με τσαντόρ ή νικάμπ.

Το μαντήλι είναι υποχρεωτικό για όλες τις γυναίκες στο Ιράν από την ηλικία των 9 ετών, καθώς και για όλες τις ξένες που επισκέπτονται τη χώρα.

Οι νέες γυναίκες και τα κορίτσια, εκτός σχολείου, συχνά επιλέγουν μοντέρνα μαντήλια με εμπριμέ σχέδια και χαρούμενα χρώματα.

Το μείον στη χρήση του μαντηλιού είναι ότι το φορούν απρόθυμα, αφού τους το επιβάλλουν, το συν ότι τις κάνουν να φαίνονται ακόμα πιο όμορφες, τονίζοντάς τους τα λεπτά κι αρμονικά χαρακτηριστικά. Έχουν μεγάλα μαύρα μάτια με βαθύ κι εκφραστικό βλέμμα και μαύρα, πυκνά φρύδια, αν δεν είναι "βγαλμένα".

Το μαντήλι μοιάζει με το κοχύλι που αιχμαλωτίζει στα σπλάχνα του το μαργαριτάρι, κάνοντάς το να δείχνει ακόμα πιο λαμπερό και πιο όμορφο.

Υπάρχει μια ξέφρενη κουλτούρα του «φαίνεσθαι» στο νεαρό γυναικείο φύλο της χώρας. Η αισθητική χειρουργική γνωρίζει πιένες εδώ. Χειρουργημένες μύτες a la française και γεμισμένα, ανορθωμένα στήθη βλέπει κανείς συχνά, φτάνει να είναι παρατηρητικός. Οι Περσίδες είναι πολύ όμορφες. Δεν τους αρκεί. Θέλουν να είναι τέλειες!

Αρκετοί, κυρίως απ' τη νεότερη γενιά, γνωρίζουν αγγλικά και χαίρονται να συναυτύν ξένους και να συνομιλούν. Είναι ευγενικοί, χαμογελαστοί, με καλούς τρόπους και πάντα πρόθυμοι να σου φανούν χρήσιμοι.

Ακολουθούμε νότια τη λεωφόρο μας και πέφτουμε πάνω στην εντυπωσιακή διώροφη γέφυρα Σεοσεπόχ (Si-o-Seh) που έχει μήκος 298μ και 33 αψίδες, κτισμένη από τον Αλλαχβερντί Χαν, ευνοούμενο στρατηγό του Σάχη Αμπάς Α', μεταξύ 1599 και 1602. Ενώνει το βόρειο τμήμα της Chagar Bagh St με το νότιο. Το πάνω επίπεδό της, απ' όπου περνούσαν κάποτε οι άμαξες, είναι λιθόστρωτο, το κάτω φέρει πλακόστρωση. Πριν αρκετά χρόνια οι καμάρες της ήταν γεμάτες με καφενέδες και τειοποτεία. Σήμερα είναι όλα κλειστά. Τους μεταδώσαμε άραγε την ελληνική κρίση;

Ο ποταμός Ζαγιαντί, προς μεγάλη μας απογοήτευση, έχει ελάχιστα νερά που δεν κυλούν, μόνο λιμνάζουν. Αρκούμαστε να τον ανακαλέσουμε στη μνήμη μας σφριγηλό και ζωοδότη, όπως τον γνωρίσαμε στις πηγές του, στα βουνά της Ζάγγρου, κι όπως τον έχουμε δει σε φωτογραφίες τουριστικών οδηγιών και καρτ ποστάλ.

Θα περπατήσουμε μέχρι την πιο κομψή γέφυρα του Ισφαχάν, τη Χαζού (Khaju), μήκους 110 μέτρων, κτισμένη το 1650 σε δύο επίπεδα αψίδων από το Σάχη Αμπάς Β', όπου συνήθιζε να κάθεται και να πίνει το αφέντι του, φιλοσοφώντας και ρεμβάζοντας τον "ψεύτικο" ντουινά.

Τετάρτη, 23/4: Ημέρα αφιερωμένη στα αξιοθέατα της πολυτραγουδιαμένης και της πιο τουριστικής πόλης του Ιράν.

Θα ξεκινήσουμε την εξερεύνησή της με μια από τις ωραιότερες και μεγαλύτερες πλατείες του κόσμου, τη

4

5

Θρυλική Μείντάν-ι-Σαχ (βασιλική πλατεία) ή αλλιώς Imam square ή Maidan-e-Naqsh-e-Jahan, όπου εδώ, αναμφισβήτητα, φιλοξενούνται τα μεγαλοπρεπέστερα αρχιτεκτονήματα του Ισλαμικού κόσμου.

Naqsh-e-Jahan σημαίνει στα φαρσί (περσικά) το πρότυπο του κόσμου. Ένας κόσμος όπως τον φαντάστηκε και τον θέλησε ο Σάχης Αμπάς Α' που το 1602 αποφάσισε την κατασκευή της, ως επίκεντρο και σημείο αναφοράς της νέας του πρωτεύουσας. Τη στόλισε με αριστουργηματικά έργα, όπως το απαράμιλλο τέμενος του Αμπάς (Imam Mosque), το λεπτεπίλεπτο τέμενος του σείχη Λοτφολλάχ (Sheikh Lotfollah Mosque) και το παλάτι Αλή Καπού (Ali Qapu Palace).

Οι διαστάσεις της (512x163μ) την κατατάσσουν δεύτερη σε έκταση στον κόσμο, μετά την πλατεία Τιενανμνέν (Tiananmen) στο Πεκίνο.

Μια στενόμακρη τεχνητή λίμνη σε μια της άκρη γίνεται κάτοπτρο, όπου στα ήμερα νερά της καθρεπτίζουν τη χάρη τους τα γύρω υπέροχα κτίσματα.

Ένας στεγασμένος χώρος εκατοντάδων μέτρων που διατρέχει ολόγυρα την πλατεία ασφυκτικά από τουριστικά μαγαζιά που σου προτείνουν σουβενίρ, χειροτεχνήματα και πίνακες ζωγραφικής μινιατούρας, που έχει μακρόχρονη παράδοση στην Περσία.

Ανεβαίνουμε στο εξαιρώροφο παλάτι Ali-Qapu με την αίθουσα του θρόνου και τις αξιοπρόσεκτες αίθουσες μουσικής. Από τη βεράντα του έχουμε πανοραμική θέα στην πλατεία. Στα δεξιά μας βρίσκεται το Imam Mosque και απέναντί μας το Lotfollah Mosque. Απ' αυ-

4. Η βασιλική πλατεία (Imam Maidan) στο Ισφαχάν.

5. Το εσωτερικό του Παλατιού των 40 κίωνων στο Ισφαχάν.

6. Το Παλάτι των 40 κίωνων (Chehei Sotun Palace) στο Ισφαχάν.

7. Λεπτομέρεια από το τέμενος του Αμπάς του Μεγάλου στο Ισφαχάν.

8. Η οροφή της αίθουσας μουσικής στο Ali Qapu Palace στο Ισφαχάν.

9. Η ζωγραφική μινιατούρα έχει μακρόχρονη παράδοση στο Ισφαχάν.

10. Ξύλινη πόρτα με δυο ρόπτρα σε παλιό σπίτι του Γιαζντ.

11. Το Μεγάλο Τζαμί (Jameh Mosque) φωταγωγημένο στην κεντρική πλατεία του Γιαζντ.

12. Στους Πύργους της Σιωπής στο Γιαζντ.

τόν τον εξώστη οι Σαφαβίδες βασιλείς παρακολουθούσαν αγώνες πόλο (έφιπποι αθλητές με κοντάρια στα χέρια κτυπούσαν μια μπάλα).

Πολλές από τις υπέροχες τοιχογραφίες και τα ψηφιδωτά, που διακοσμούσαν άλλοτε τις μικρές αίθουσες, τους διαδρόμους και τις σκάλες του παλατιού, καταστράφηκαν στην περίοδο των Χαζάρων και λίγο μετά την επανάσταση του 1979. Ωστόσο διασώζονται, ευτυχώς, μερικά αντιπροσωπευτικά δείγματά τους στην αίθουσα του θρόνου.

Στον τελευταίο όροφο η αίθουσα μουσικής εντυπωσιάζει με τη σύλληψη και την κατασκευή της. Η γύψινη οροφή της φέρει ανοίγματα σε διάφορα σχήματα αγγείων και σκευών, έτσι που να δημιουργείται αντηχείο για την ενίσχυση των ασθενών μουσικών ήχων, δείγμα εξαιρετικής και πρωτότυπης περσικής λαϊκής τέχνης.

Το Τέμενος του Αμπάς του Μεγάλου (Imam Mosque ή Masjed-e Imam) είναι το καμάρι της Ιρανικής αρχιτεκτονικής και ένα από τα ωραιότερα τζαμιά στον κόσμο.

Ο πλούτος των σχεδίων των "μπλε" του πλακιδίων, η διακόσμηση και η κομψότητα της αρχιτεκτονικής φόρμας, που χαρακτηρίζουν την περίοδο της δυναστείας των Σαφαβιδών, κάνουν το τζαμί αυτό μοναδικό. Οι εργασίες του άρχισαν από την κατασκευή της μεγαλοπρεπούς του εξωτερικής πύλης το 1611 για να ολοκληρωθεί το 1629, τελευταίο έτος της βασιλείας του Σάχη Αμπάς Α'. Ξενίζει το ότι η πύλη αυτή είναι στραμμένη προς την πλατεία ενώ το καθαυτό τέμενος είναι προσανατολισμένο προς την ιερή πόλη των μουσουλμάνων, τη Μέκκα. Όχι βέβαια από λάθος, αλλά προς χάριν της αρχιτεκτονικής συμμετρίας της πλατείας.

Το Τέμενος του σείχη Λοτφολλάχ είναι ένα ακόμα ναϊκό αριστούργημα. Η κατασκευή του διήρκεσε 17 χρόνια (1602-1619). Πρόκειται για ένα τζαμί χωρίς μιναρέ, με θόλο από πλακίδια απαλού ανοιχτού χρώματος που, ανάλογα με το εξωτερικό φως της ημέρας, οι αποχρώσεις τους περνούν από το κρεμ στο ροζ. Τα χαρακτηριστικά μπλε πλακίδια του Ισφαχάν υπάρχουν μόνο στην κορυφή του θόλου, οι διακριτικοί τόνοι του οποίου δημιουργούν αντίθεση με τα έντονα χρώματα της πύλης εισόδου, όπου βλέπει κανείς τα καλύτερα σωζόμενα στις μέρες μας ψηφιδωτά της περιόδου των Σαφαβιδών.

Θα κλείσουμε την ημέρα μας με μια βόλτα στο Qeisarieh Bazar, παζάρι γεμάτο με εκατοντάδες μαγαζιά κάθε λογής και ανατολίτικες μυρωδιές μπαχαρικών που ου σπάνε τη μύτη.

Πέμπτη, 24/4: Και η σημερινή μας ημέρα θα κυλήσει στο Ισφαχάν.

Θα επισκεφτούμε: **Το τζαμί της Παρασκευής (Friday Mosque)**, που θεωρείται μουσείο 1000 ετών περσικής θρησκευτικής αρχιτεκτονικής και είναι ένα από τα μεγαλύτερα τζαμιά στον κόσμο. Στην ουσία πρόκειται για ένα σύνολο τζαμιών, κίωνων, μιναρέδων και στοών.

Τα περισσότερα κτίσματά του χρονολογούνται από την εποχή των Σελτζούκων που πολύ αγάπησαν την πόλη και φρόντισαν να την καλλωπίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο. Οι ιδρυτές μάλιστα του Σελτζουκικού κράτους, ο γενάρχησ Τογρούλ και ο Μαλέχ Σαχ, την έκαναν πρωτεύουσά τους.

Εδώ εντυπωσιάζει το σύνολο των διαφορετικών αρχιτεκτονικών ρυθμών που κάνουν το τέμενος αυτό να θεωρείται ιδιαίτερο. Τα σελτζουκικά μνημεία είναι γυμνά, ενώ τα μογγολικά περιτέχνα. Το μεχράμπι του (κόγχη προσευχής), το φημισμένο Uljaitu Mihrab, σκαλισμένο σε πέτρα από Μογγόλο ηγεμόνα είναι έργο μοναδικής μογγολικής τέχνης.

Το παλάτι των 40 κίωνων (Chehei Sotun Palace), όπου στην πραγματικότητα οι κολόνες του δεν είναι σαράντα αλλά είκοσι. Διπλασιάζουν τον αριθμό τους στα μάτια του επισκέπτη αντανακλώμενες στα νερά μιας μεγάλης μακρόστενης λίμνης που βρίσκεται στον προαύλιό του χώρο. Δημιούργημα του Σαχ Αμπάς Α' με αρκετές μεταγενέστερες προσθήκες, περιβάλλεται από καταπράσινους, ανθοστόλιτους κήπους.

Στο εσωτερικό του παλατιού θα θαυμάσουμε τις τεράστιες, με ζωηρά χρώματα και λεπτομέρειες τοιχογραφίες. Άλλες υμνούν τις χαρές της ζωής και άλλες θυμίζουν τη φρίκη των πολέμων ανάμεσα στους λαούς του Ισλάμ.

Σκηνές από μάχες, όπως ο βασιλιάς Ναδίν να μάχεται τους Ινδούς, οι Πέρσες τους Ουζμπέκους, αλλά και εκείνη όπου ο Τούρκος Σουλτάνος Σελίμ Α' επικρατεί των Περσών!

Και σκηνές ευδαιμονίας και ξεγνοιασιάς, όπως εκείνες της τοιχογραφίας που βρίσκεται ακριβώς απέναντι από την είσοδο, όπου ο Σάχης Αμπάς Α' απεικονίζεται ως οικοδεσπότης ενός επιδεικτικού, πλούσιου συμποσίου.

Τα εξαιρετικά αυτά έργα τέχνης επέζησαν της επιδρομής των Αφγανών (18ος αιώνας) που τα κάλυψαν με ασβέστη, θέλοντας έτσι να εκφράσουν την αποδοκιμασία τους σ' αυτόν τον ξέφρενο και χλιδατό τρόπο ζωής.

13

14

Το Hasht Behesht pavilion, γνωστό και ως το περιπτερο των Οχτώ Παραδείσων ή το Παλάτι των Αηδονιών ήταν άλλοτε το πιο φιλότεχνα διακοσμημένο μικρό παλάτι του Ισφαχάν. Κτίστηκε περί το 1660. Παρότι έχει υποστεί πολλές φθορές από το χρόνο, διατηρεί μια γοητευτική ηρεμία με τους υψηλούς ξύλινους κίονές του στην πρόσοψη να μοιάζουν αντανακλάσεις των δένδρων του πάρκου που το περιβάλλουν. Στο εσωτερικό του υπάρχουν αρκετά εντυπωσιακά ψηφιδωτά και διακοσμητικοί σταλακτίτες, καθώς και οροφές διαμορφωμένες σε διάφορα σχήματα, παρόμοια με αυτά που συναντήσαμε στην αίθουσα μουσικής του Ali Qapu Palace.

Παρασκευή, 25/4: Σήμερα θα αποχαιρετίσουμε το "Παρίσι της Ανατολής" και θα ακολουθήσουμε ΝΑ κατεύθυνση, στο δρόμο μας για το Γιαζντ (Yazd).

Ολόημερο ταξίδι με λεωφορείο, που κύλισε όμως ευχάριστα, απορροφημένοι από το έρημο, γυμνό και επιβλητικό τοπίο έξω απ' τα παράθυρα μας καθώς και με τραγούδια, απαγγελίες ποιημάτων και ανάγνωση σελίδων από την ιστορία του τόπου.

Φτάσαμε στο Γιαζντ αργά το βράδυ. Το ξενοδοχείο μας απείχε λίγα χιλιόμετρα από το κέντρο της πόλης. Όσοι δεν ένοιωθαν πολύ κουρασμένοι κάλεσαν ταξί και κατέβηκαν για ένα "Yazd by night". Η πόλη, τέτοια ώρα, ήταν πολύ ήσυχη. Ελάχιστος κόσμος στους δρόμους, λίγα μαγαζιά δεν είχαν ακόμα κατεβάσει ρολά. Μια βόλτα στην παλιά πόλη και μια πίτσα στην ταράτσα ενός εστιατορίου, ξαπλωμένοι σε μεγάλους καναπέδες-κρεβάτια κάτω από έναν ανοιξιάτικο έναστρο ουρανό με θέα το μυστηριακά φωταγωγημένο Μεγάλο Τζαμί του Γιαζντ, ήταν αρκετά για μια μικρή εισαγωγή στη ζωροαστρική πόλη.

Σάββατο, 26/4: Το Γιαζντ, ακόμα κι αν δεν υπάρχουν επιστημονικές αποδείξεις γι' αυτό, είναι η αρχαιότερη κατοικημένη πόλη στον κόσμο. Μετράει 7000 χρόνια αδιάκοπης ανθρώπινης παρουσίας και έχει σήμερα πληθυσμό 500.000 κατοίκους.

Πόλη της ερήμου, με πολλή ζέση το καλοκαίρι, διαθέτει ωστόσο πολλά νερά χάρη στο σύστημα των qanats, τον παραδοσιακό τρόπο μεταφοράς τους από τα γύρω βουνά (όρα άρθρο για Ιράν στο προηγούμενο τεύχος).

Από εδώ πέρασε ο Μάρκο Πόλο τον 13ο αιώνα και την περιέγραψε ως μια πολλή φώνα, εκπληκτική πόλη, κέντρο εμπορίου. Είναι η πόλη του Ζωροαστρισμού, της πρώτης θρησκείας που κήρυξε την ύπαρξη ενός παντοδύναμου, αθάνατου Θεού. Ιδρυτής της είναι ο Ζαρατούστρα (Zartosht) που γεννήθηκε μεταξύ 1000-1500 π.Χ., πιθανότατα κοντά στη σημερινή λίμνη Urmiyeh (στο ΒΔ Ιράν, κοντά στα σύνορα με την Τουρκία).

Η υπέρτατη ύπαρξη είναι ο ανεικονικός Άχουρα-Μάζδα που ζητάει από τους πιστούς του να προσεύχονται σ' αυτόν κοιτώντας προς την κατεύθυνση του φωτός. Πολύ λίγα απ' όσα ο ίδιος έγραψε διασώζονται και διδάσκονται στην Avesta, τη ζωροαστρική βίβλο. Ο πυρήνας της διδασκαλίας της είναι ο dualismos, η αέναη δηλ. μάχη του καλού ενάντια στο κακό.

Στοιχεία από το Ζωροαστρισμό υιοθετήσαν και οι τρεις μεγάλες μονοθεϊστικές θρησκείες, ο Χριστιανισμός, το Ισλάμ και ο Ιουδαϊσμός.

Ο Ζωροαστρισμός, επί δυναστείας των Αχαιμενιδών, υπήρξε η εθνική θρησκεία των Περσών. Όταν όμως ήλθαν οι Άραβες (637μ.Χ.) οι ζωροάστρες υπέστησαν διωγμούς και πολλοί απ' αυτούς κατέφυγαν στην Ινδία. Στις μέρες μας ζουν γύρω στους 10.000 στο Γιαζντ, ενώ σε όλη την Περσία περί τους 30.000.

Οι πιστές στο Ζωροάστρη έχουν χαρακτηριστικό ντύσιμο και γίνονται αντιληπτές από μακριά. Οι ριχτές, ανάλαφρες και με φωτεινά χρώματα ρόμπες τους τις κάνουν να ξεχωρίζουν απ' τις άλλες σαν τη μύγα μες το γάλα.

15

16

17

18

Η επίσκεψη στους Πύργους της Σιωπής (*Dakhmehe-ye-Zartoshtiyun*) είναι ένα *myst*. Πρόκειται για δυο αντικριστούς λόφους που στις κορυφές τους υπάρχουν υπολείμματα τειχών. Γύρω τους ο τόπος είναι ξερός και έρημος με κάποια διάσπαρτα πλίνθινα, εγκαταλελειμμένα κτίσματα. Αίσθηση αιωρούμενου θανάτου πλανιέται στην ατμόσφαιρα και μας προκαλεί ρίγος.

Μετά από νεκρώσιμη θρησκευτική τελετή, στα μισογκρεμισμένα σήμερα κτίσματα, οι σοροί των νεκρών μεταφέρονταν για να εκτεθούν στην κορυφή των Πύργων προκειμένου να γίνουν βορά των ορνέων. Κι αυτό επειδή οι ζωροάστρες, σεβόμενοι την αγνότητα των στοιχείων της φύσης, δεν ήθελαν με κανένα τρόπο η ταφή των πτωμάτων να μολύνει τη γη ή η καύση τους τον αέρα.

Το τελετουργικό αυτό διατηρήθηκε μέχρι το 1960, οπότε η κυβέρνηση τους έπεισε ότι και με αυτόν τους τον τρόπο ο αέρας μολυνόταν και ότι υπήρχε μεγάλος κίνδυνος για τη δημόσια υγεία. Έτσι δέχτηκαν να θάβουν τους ομόθητους τους σε ειδικά κοιμητήρια, όπου οι τάφοι επενδύονται εσωτερικά με παχύ στρώμα τοιμέντου, ούτως ώστε να μην έρχονται σε επαφή με το χώμα.

Ένας μακρύς δρόμος μας οδηγεί στο ναό του Ζωροάστρη, όπου φυλάσσεται το σύμβολο του, το άσβεστο ιερό πυρ. Στο διάζωμα της πρόσοψής του κυριαρχεί το έμβλημα του Άχουρα-Μάζδα.

19

20

13. Οι ανεμόπυργοι (*badgirs*) στο Γιαζντ.

14. Ένας από τους δύο Πύργους της Σιωπής στο Γιαζντ.

15. Ο τάφος του Κύρου στις Πασαργάδες.

16. Ένας από τους σταυρότυπους τάφους των Περσών Βασιλέων. Στο κάτω μέρος ανάγλυφη παράσταση με το Βασιλιά Ορμίς Β΄ έφιππο να γκρεμίζει από το άλογό του αντίπαλο με το κοντάρι του.

17. Ανάγλυφη παράσταση κάτω από ένα τάφο Πέρση Βασιλιά στο Naqsh - e - Rostam.

18. Άποψη της κοιλάδας με τους τάφους των Βασιλέων.

19. Μπροστά από την Πύλη του Ξέρξη ή Πύλη όλων των Εθνών.

20. Περσέπολη: αντιπροσωπεία υπηκόων ανεβαίνει την κλίμακα προς το Παλάτι κρατώντας δώρα για το Μεγάλο Βασιλιά.

21. Σύμβολα του ζωροαστριισμού κυριαρχούν στην Περσέπολη.

22. Περσέπολη: λεπτομέρεια από τον ανάγλυφο διάκοσμο των ανακτόρων.

23. Εικόνα από την Περσέπολη.

21

22

23

24

Νωρίς το απόγευμα αφήνουμε το Γιαζντ και κατευθυνόμαστε ΝΔ προς το Σιράζ.

Στην πορεία μας θα κάνουμε υποχρεωτικά μια μεγάλη στάση στις Πασαργάδες, την αρχαία πρωτεύουσα του Κύρου για να επισκεφτούμε τον τάφο του Μεγάλου Βασιλιά. Ο Μέγας Αλέξανδρος όταν ήλθε εδώ να προσκυνήσει διέταξε, όπως αναφέρει ο Αρριανός, να χαραχθεί πάνω στον τάφο η επιγραφή στα ελληνικά: "Ω άνθρωπε, όστις ει και όθεν ήκεις, ότι μεν γαρ ήξεις οίδα. Εγώ Κύρος ειμί, ο Πέρσης κτησάμενος την αρχήν. Μη τους ολίγης μοι ταύτης γης φθονήσης, η του εμόν σώμα περικαλύπτει".

Βρισκόμαστε στις Πασαργάδες την πιο όμορφη ώρα της ημέρας. Σούρουπο και όλα γύρω μας έχουν βαφτεί με το μελί χρώμα της δύσης του ήλιου. Στη μέση μιας απέραντης, άγονης πεδιάδας (Dash-t-e-Morghab), που στον οριζόντιό της στεφανώνεται από σειρά χαμηλών βουνών, κείται ταπεινός, λιτός, απείριστος και μοναχικός ο τάφος του Μεγάλου Ηγέτη. Ένα μνημείο σε έξι επίπεδα που ολοένα και στενεύουν από τη βάση προς την κορυφή, όπου και ο τάφος, θυμίζοντάς μας τα ζιγκουράτ (πυργοειδείς ναοί σε σχήμα πυραμίδας με βαθμίδες και το ιερό στην κορυφή, που συναντώνται στην αρχαία Μεσοποταμία).

Σε αρκετή απόσταση από το ταφικό μνημείο βλέπουμε ότι έχει απομείνει στις μέρες μας από τα μεγαλοπρεπή ανάκτορα του Κύρου. Στον πρότυλό τους υπήρχε ένας στεγασμένος χώρος που τη στέγη του στήριζαν οκτώ κίονες. Παρατηρούμε παράσταση του Μεγάλου Βασιλιά με την επιγραφή "Εγώ ο Κύρος, ο Αχαμενίδης Βασιλεύς", γραμμένη σε τρεις γλώσσες των υπηκόων του.

Ακόμα πιο μακριά, σ' ένα ύψωμα, διακρίνουμε ίχνη παλαιού φρουρίου που οι ντόπιοι ονομάζουν "Θρόνο του Σολομώντος". Μάλλον πρόκειται για κτίσμα ελληνιστικών χρόνων.

Στο Σιράζ (Shiraz) θα μπορούμε αργά το βράδυ.

Κυριακή, 27/4: Η μσή μας ημέρα έχει προγραμματιστεί για την Περσέπολη. Η υπόλοιπη για τα αξιοθέατα του Σιράζ, της φημισμένης αυτής όμορφης πόλης των τριαντάφυλλων, των κρασιών και της αργυροχοΐας.

Σε μικρή απόσταση από το Σιράζ, 42χλμ ΒΑ, βρίσκεται ο πιο ενδιαφέρον αρχαιολογικός χώρος του Ιράν, η μεγαλοπρεπής Περσέπολη. Μια λεωφόρος μας φέρνει σε μικρή απόσταση από τα παλάτια του Δαρείου και του Ξέρξη.

Τι να πρωτοθαυμάσει και τι να περιγράψει κανείς από όσα είδαμε εδώ, στην πόλη-καύχημα της αυτοκρατορίας των Αχαμενιδών!

Μια κλίμακα μεγάλων διαστάσεων στα ΒΔ του χώρου μας οδηγεί στο Πρότυλο του Ξέρξη ή Πύλη όλων των Εθνών, όπου οι ξένοι επισκέπτες του Βασιλιά όφειλαν να περιμένουν πριν περάσουν στο κυρίως Παλάτι. Πλατειά, μαρμάρινα σκαλοπάτια έδιναν χάρη και αρχοντιά στους με μακρούς χιτώνες ανερχόμενους.

24. Το μαιουλωείο του ποιητή Hafez στο Σιράζ.

25. Το μουσείο και οι κήποι του Ναραντζεστάν στο Σιράζ.

26. Το φρούριο στο ιστορικό κέντρο του Σιράζ.

25

Στη σύγχρονη πόλη με τα χαμηλά, στα μέτρα του ανθρώπου, κτίρια συναντάμε άνετες πλατείες με γλυπτές συνθέσεις και πίδακες, πάρκα, μεγάλους δρόμους και αρκετό πράσινο. Παντού κυριαρχεί τάξη και καθαριότητα.

Επισκεπτόμαστε το **Μεγάλο Τζαμί (Jameh Mosque)** που με τον όγκο, τις γραμμές και την ομορφιά του επιβάλλει την παρουσία του στην παλιά πόλη, καύχημα της ισλαμικής αρχιτεκτονικής του Γιαζντ. Η πύλη εισόδου του, που στέκει ανάμεσα σε δυο πανύψηλους μιναρέδες 48μ (ειβάν = φοίνικας στα φαρσί), είναι μια από τις υψηλότερες στο Ιράν.

Κτίστηκε τον 15ο αιώνα από το Sayyed Roknaddin και εντυπωσιάζει με την ποικιλία των διακοσμητικών πλακιδίων που φέρουν επιγραφές από το Κοράνι και με το μεχράπι του, λαξευμένο με περισσή τέχνη και μεράκι.

Ένα στοιχείο που μας κάνει ιδιαίτερη εντύπωση είναι οι **ανεμόπυργοι ή ανεμοπαγίδες (badgirs)**. Πυργοειδείς κατασκευές με δυο, τέσσερις ή και έξι πλευρές (μπορεί να φτάσουν ακόμη και τα 40 μέτρα), υψώνονται σαν δάσος πάνω από τις χαμηλές στέγες των σπιτιών του Γιαζντ.

Είναι φτιαγμένες έτσι που να πιάνουν το απειροελάχιστο δροσερό αεράκι που περνά από εκεί ψηλά και να το κατευθύνουν προς τα κάτω, στα δωμάτια όπου ζει η οικογένεια. Την ίδια στιγμή διώχνουν προς τα έξω τον πυρακτωμένο καλοκαιρινό αέρα που κυκλοφορεί στο σπίτι. Το αρχαιότερο ίσως σύστημα φυσικού κλιματισμού (air conditioning) στον κόσμο.

Στις βαριές ξύλινες πόρτες των παλιών σπιτιών βλέπουμε να υπάρχουν δυο διαφορετικά ρόπτρα. Το αρσενικό, βαρύ και μακρύ, είναι αυτό που θα πρέπει να κτυπήσουν οι άνδρες όταν επισκέπτονται ένα σπίτι. Το θηλυκό, στρογγυλό και ανάλαφρο, είναι για τις γυναίκες. Ο παραγόμενος ήχος είναι διαφορετικός. Η σπιτονοικοκυρά και οι κόρες της θα πρέπει να βάλουν το τσαντόρ πριν ανοίξουν σε άνδρα μουσαφίρη. Τα σπίτια που πενθούν απλώνουν ένα μαύρο σεντόνι στην είσοδο.

Τέλος δεν θα παραλείψουμε να κάνουμε μια επίσκεψη στο πολύ ενδιαφέρον **μουσείο νερού του Γιαζντ** που στεγάζεται σε ένα αναπαλαιωμένο μέγαρο, όπου μπορεί κανείς να δει τις τεχνικές άντλησης του νερού από μεγάλα βάθη και την υπόγεια μεταφορά του στην πόλη μέσω του συστήματος των qanats.

Κάθε φορά που έφτανε εδώ μια σημαντική αντιπροσωπεία ή χοι σάλπιγγας από την κορυφή της κλίμακας ανήγγειλε την παρουσία της. Στο μουσείο της Περσέπολης εκτίθεται σε σχετικά καλή κατάσταση μία από αυτές σε μπουρτζό.

Η Πύλη των Εθνών, μνημειώδες και εντυπωσιακό έργο, φυλάσσεται από δυο τεράστια αγάλματα με ανθρώπινα πρόσωπα που φέρουν γενειάδα, και σώμα φτερωτού ταύρου, ασσυριακής προφανώς επιρροής. Στο επάνω της μέρος υπάρχει κωνοειδής επιγραφή σε τρεις γλώσσες (αρχαία περσικά, νέο-βαβυλωνιακά και ελαμιτικά) που μεταξύ άλλων αναφέρει ότι "ο Βασιλιάς Ξέρξης λέει: με την εύνοια του Άχουρα-Μάζδα τούτη την Πύλη όλων των Εθνών έκτισα..."

Αφού περάσουμε το Πρόπυλο θα συναντήσουμε στα δεξιά μας το ανάκτορο του Δαρείου Α', ένα ογκώδες οικοδόμημα που προοριζόταν για αίθουσα υποδοχής των επισκεπτών. Λέγεται Απαδάμα, από το όνομα του λόφου όπου είχε κτιστεί το αρχικό Παλάτι στα Σούσα. Το βασικό υλικό για την εσωτερική του διαμόρφωση ήταν το ξύλο. Έτσι εξηγείται πώς έγινε τόσο εύκολα παρανά- λωμα της φωτιάς, όταν ο Μ. Αλέξανδρος κατέλαβε την Περσέπολη και παρέθεσε συμπόσιο στους συμπολεμιστές του (331 π.Χ.)

Παρατηρώντας τη ζωφόρο της βάσης του μένουμε έκθαμβοι από τον πλούτο του μαρμάρου, την πολυτέλεια και την τέχνη των χαραγμένων σ' αυτήν παραστάσεων. Εκπρόσωποι απ' όλες τις εθνότητες της αυτοκρατορίας συρρέουν εδώ σε μια ατέλειωτη πομπή φέρνοντας δώρα για το Μεγάλο Βασιλιά. Κάθε εθνότητα αναγνωρίζεται από την ιδιαίτερή της ενδυμασία και κόμμωση.

Ίωνες κρατούν υφάσματα, δοχεία και κάτι αντικείμενα σαν μπάλες. Πάρθοι σέρνουν μια γκαμήλα. Σκύθες έχουν μαζί τους ένα άλογο. Κίλικες με δυο κριάρια...

Ένας Πέρσης αξιωματούχος με σκήπτρο κρατάει από το χέρι τον επικεφαλής κάθε αντιπροσωπείας και τους οδηγεί στην αίθουσα του θρόνου.

Το λιοντάρι που κατασπαράζει ένα άλογο είναι το κυρίαρχο ανάγλυφο μοτίβο στις άκρες των παραστάσεων. Αλλού πάλι κυριαρχεί το μοτίβο του Πέρση Ηγεμόνα να μπηγεί το ξίφος του στην κοιλιά του λιονταριού. Συμβολισμός της νίκης του καλού ενάντια

στο κακό. Αλλά και ο Ζωροαστρικός συμβολισμός είναι πανταχού παρών: ο αετός με διάπλατα ανοιγμένα τα φτερά του.

Συναντάμε τεράστιους ογκόλιθους σε όλο τον αρχαιολογικό χώρο και πανύψηλους κίονες με κιονόκρανα διαφόρων ρυθμών και σχημάτων που κρατούν κεφαλές αλόγων, φτερωτούς ταύρους και γρύπες.

Το ιδιαίτερο παλάτι του Δαρείου είναι γεμάτο από γλυπτές παραστάσεις, και κολόνες. Πιο πίσω βρίσκονται τα ενδαιτήματα του Ξέρξη και του Αρταξέρξη Β'.

Ανατολικά της Περσέπολης, ψηλά στο λόφο Ραχμάτ, διακρίνεται ο τάφος του Αρταξέρξη Β', γιου του Δαρείου και της Παρυσάτιδος.

Σε απόσταση 10 χλμ από την Περσέπολη βρίσκονται οι πιο ιεροί τάφοι των αρχαίων Περσών με τις επιβλητικότερες ανάγλυφες παραστάσεις. Είναι γνωστές με το όνομα ζωγραφίες του Ρουστάν (Naqsh-e-Rostam).

Εδώ, σκαλισμένους σε κίονες βράχους, θα δούμε με τη σειρά τους σταυρότυπους βασιλικούς τάφους του Ξέρξη, του Δαρείου Α', του Αρταξέρξη Α' και του Δαρείου Β'.

Κάτω από αυτούς υπάρχουν γλυπτές παραστάσεις με έντονο συμβολισμό (νίκες των Σασανιδών, το βασιλιά Ορμίζ Β' έφιππο να γκρεμίζει από το άλογό του με κοντάρι έναν αντίπαλό του, τον αυτοκράτορα Βαλεριανό να γονατίζει μπρος στον έφιππο βασιλέα Σαπώρ, τη θεότητα του νερού Ανακίτα να προσφέρει την ευλογία της στον ηγεμόνα Ναδύρ). Στον ίδιο χώρο υπάρχει μεγάλο τετράγωνο κτίσμα που φαίνεται να είναι ζωροαστρικός ναός.

Επιτρέφοντας το απόγευμα στο Σιράζ θα μπορούμε στους κήπους του μουσείου Ναραντζεστάν (Naranjestan museum) για να πάρουμε μια ανάσα, να δροιστούμε στη σκιά των δέντρων και στην καντίνα του και να αναλάβουμε στη θέα και το μεθυστικό άρωμα των λουλουδιών του.

Το Σιράζ (Shiraz) υπήρξε μια από τις σημαντικότερες πόλεις του Ισλαμικού κόσμου κατά το μεσαίωνα και πρωτεύουσα του Ιράν στη διάρκεια της δυναστείας των Zand (1747-1779). Είναι κτισμένη σε υψόμετρο 1531μ με πληθυσμό 1.750.000 κατοίκους και είναι γνωστή ως η πόλη της γνώσης (Dar-ol-Elm), η πόλη των τριαντάφυλλων, του έρωτα και των κήπων.

Στο πέρασμα των αιώνων η πόλη αυτή έγινε συνώνυμο της εκπαίδευσης, των αθλητών, του κρασιού και της ποίησης. Οι ποιητές στη χώρα αυτή, από τα πολύ παλιά χρόνια, ήταν στις καρδιές και το μυαλό των ανθρώπων της. Με μεγάλη παράδοση στην ποίηση η Περσία ανέδειξε μεγάλους λυρικούς, όπως είναι ο Φιρτουσί, ο Χαφές, ο Ομάρ Καγιάμ, ο Ρουμί και ο Σααδί.

Το Σιράζ είναι η γενέθλια πόλη του Χαφές και του Σααδί. Θα τιμήσουμε την ποίηση αυτού του λαού επισκεπτόμενοι το **μουσουλείο του Χαφές (Aramgah-e-Hafez)**, που γεννήθηκε περί το 1324 και πέθανε το 1389.

Ο Χαφές (Khajeh Shams-ed-Din Mohammed), που το όνομά του μεταφραζόμενο σημαίνει αυτόν που μπορεί να απαγγείλει από στήθους το Κοράνι, έγραψε πολλά έργα με γνωστότερο το μυστικιστικό Ντιβάν (Divan-e-Hafez) και άλλα όπου υμνεί τα αθρόνια, το κρασί και τον έρωτα.

Το μουσουλείο του είναι ένα οκταγωνικό περίπτερο με κίονες και τρούλο, μέσα σ' έναν παραδεισένιο κήπο. Στη μαρμαρίνη πλάκα του τάφου είναι χαραγμένοι στίχοι του ποιητή. Πλήθος κόσμου έρχεται εδώ απ' όλες τις γωνιές του Ιράν για ν' αποτίσει φόρο τιμής στον ποιητή του, να προσκυνήσει, να διαλογιστεί, να αντλήσει δύναμη από τον πλούτο και τη σοφία των στίχων του, να αφήσει ένα τριαντάφυλλο. Στο Ιράν τιμούν τους ποιητές. Δείγμα υψηλής παιδείας και πολιτισμού: Σίγουρα να.

Στην Ελλάδα, με εξίσου μεγάλη, αν όχι μεγαλύτερη, ποιητική παράδοση, οι ποιητές μας όχι μόνο δεν έχουν τη θέση που τους αξίζει, αλλά κάπου-κάπου απαξιώνονται κιόλας από "σημαίνοντα" πολιτικά μας πρόσωπα με χαρακτηρισμούς του τύπου "λαπάδες".

Οι ημέρες όμως, με συντροφιά μια άριστη ομάδα φίλων και συνορειβατών, μελών του Ε.Ο.Σ. Αχαρνών, σε μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα χώρα που μας έδωσε μέσα σε ένα 12ήμερο τόσα πολλά με τη γεωγραφία της, τη φύση, την ιστορία, την αρχαιολογία, τον πολιτισμό και κυρίως με τους ανθρώπους της, φευ, περνούν σαν αστραπή.

Πριν μπορούμε για τελευταία φορά στο λεωφορείο με κατεύθυνση το αεροδρόμιο του Σιράζ, ξημερώματα Δευτέρας 28/4/2014, απ' όπου θα πετάξουμε για τα πάτρια εδάφη, θα αποχαιρετήσουμε την Περσία με ένα μουσικό δείπνο σε εστιατόριο της παλιάς πόλης, υπό τους μελωδικούς ήχους του σαντουριού και τους μελαγχολικούς του περσικού νέι (ney).

